

UTJECAJ CETA-e NA MALO I SREDNJE PODUZETNIŠTVO U HRVATSKOJ, IZVOZNIKE, POLJOPRIVREDU I PREHRAMBENU INDUSTRIJU

Poštovani zastupniče/ce,

Obraćamo vam se s molbom da u sutrašnjoj raspravi o usvajanju Prijedloga zakona o potvrđivanju sveobuhvatnog gospodarskog i trgovinskog sporazuma (CETA) između Kanade i Europske unije i njezinih država članica, iznesete sljedeće argumente i činjenice te zatražite odgodu glasanja i stavljanje prijedloga Zakona u javnu raspravu, zbog vrlo ozbiljnih konzekvenci koje ovaj ugovor može imati na hrvatsko malo gospodarstvo, poljoprivredu, izvoz u zemlje članice EU te povećanje uvoza prehrambenih proizvoda.

Hrvatska je veliki uvoznik poljoprivredno-prehrambenih proizvoda. Većina njih je znatno jeftinija u inozemstvu, uključujući i druge države članice EU-a. CETA bi mogla samo bi pogoršati postojeću situaciju i potaknuti još veći val uvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda. Hrvatska poljoprivredna gospodarstva su mala i rascjepkana, primjerice prosječna veličina hrvatskog poljoprivrednog gospodarstva je 2,4 hektara, a prema Poljoprivrednom cenzusu iz 2012. prosječna kanadska farma ima čak 314 hektara!

Hrvatski poljoprivredno-prehrambeni sektor je proizvodnim obujmom malen i nekonkurentan jeftinoj industrijskoj proizvodnji iz Kanade. CETA bi mogla uzrokovati financijski krah i propast mnogih hrvatskih poljoprivrednika i prerađivača hrane. Posebno ranjiva je proizvodnja mesa, mlijeka i mliječnih proizvoda. S druge strane CETA nema nikakav veći značaj za povećanje izvoznih mogućnosti hrvatskog poljoprivredno-prehrambenog sektora. Hrvatska, naime, izvozi svega 17% vrijednosti svoje poljoprivredne proizvodnje. K tome, hrvatski izvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u Kanadu i SAD je simboličan. U 2016. godini, iznosio je samo 23 milijuna EUR-a, odnosno svega 1,45% ukupnog hrvatskog izvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda. Nerealno je za očekivati da bi zahvaljujući CETA-i Hrvatska mogla znatnije povećati postojeći izvoz ovih proizvoda u Kanadu i SAD. Naročito uzimajući u obzir da bi se pri tom izvozu, Hrvatska morala natjecati s drugim zemljama EU-a, većina kojih ima prednost znatno većeg proizvodnog obujma i trgovine.

Za razliku od hrvatskih, kanadskim poljoprivrednicima u poljoprivrednoj i prehrambenoj proizvodnji dopušteno je koristiti kemijska sredstva i postupke koji su u Hrvatskoj zabranjeni: hormone, okolišno škodljive pesticide i GMO. Štoviše, ovi su temelj i glavni čimbenik jeftinoće njihove proizvodnje. No, profit koji pri tom nastaje, stvara se uvelike nauštrb zaštite okoliša i očuvanja prirode te sigurnosti hrane. Bespoštedna tržišna utakmica s Kanadom bi i hrvatske poljoprivrednike prisilila da prihvate neke (ili sve) okolišno neprihvatljive proizvodne mjere koje će dovesti do smanjenja plodnosti tla, onečišćenja vode, povećanja emisija onečišćujućih tvari u zrak i stakleničkih plinova – te smanjenja bioraznolikosti na poljoprivrednim površinama, naročito oranicama.

Ratificiranjem CETA-e bi bruto domaći proizvod (BDP) u Hrvatskoj samo neznatno porastao (pa čak i na razini EU je porast neznatan –u najoptimističnijem scenariju 0,08%) dok se hrvatski izvoz čak može i smanjiti i to zato što će naši izvoznici orijentirani na tržište EU dobiti izuzetno jaku konkurenciju iz Kanade.

Jedan od najbitnijih utjecaja međunarodnih trgovinskih sporazuma poput TTIP-a i CETA-e je taj što oni konstitucionaliziraju određeni ekonomski model. Polazeći od ideje 'ekonomije razmjera' takvi ugovori postavljaju vrlo bitna ograničenja za moguće alternativne modele ekonomskog razvoja koji bi možda bili prikladniji europskoj periferiji, odnosno malim državama koje ne mogu profitirati na ekonomiji razmjera.

Ključni problem svih ovakvih trgovinskih sporazuma je što se strani investitori stavljaju u bolji položaj od domaćih investitora i to kroz sustav ISDS-a koji omogućuje stranim investitorima da tuže RH i traže kroz arbitražu milijunske odštete zbog donošenja propisa ili politika koji ne idu u korist stranim investitorima; podsjećamo da je na osnovu takvih sporazuma MOL tužio RH međunarodnom arbitražnom sudu, kao i UniCredit banka zbog konverzije kredita u „švicarcima“ - ova dva primjera pokazuju koliko sustav rješavanja sporova između investitora i države može ograničiti prostor regulacije i zaštite javnog interesa jer će se država suzdržavati od takve regulacije da se ne bi izložila riziku ogromnih odšteta. Pravo na korištenje tog mehanizma protiv RH imat će strani investitori, dok primjerice država ne može koristiti taj mehanizam da traži odštetu od investitora koji je prekršio zakon, sporazum ili uvjete investicije.

Zaključno; zbog gotovo nikakvog pozitivnog učinka na hrvatsku ekonomiju mi ćemo potpisati sporazum koji će nametnuti oštru konkurenciju domaćoj poljoprivrednoj proizvodnji i prehrambenom sektoru, povećati uvoz poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, smanjiti prostor izvoza našim izvoznicima u EU, te omogućiti stranim investitorima da kroz prijetnje milijunskim tužbama utječu na smanjenje ili mijenjanje regulacije javnih i strateških interesa RH. Sporazum potpisujemo samo zbog pritiska većih zemalja EU kojima je ovaj sporazum u interesu jer mogu sudjelovati i profitirati kroz ekonomije razmjera. Ostale zemlje članice, posebno zemlje periferije će plaćati taj ceh smanjenom konkurentnošću, povećanim uvozom i slabljenjem ključnih industrijskih sektora kao što su poljoprivreda i prehrambena industrija.

Sandra Benčić,

Centar za mirovne studije, Program Socio-ekonomske pravednosti